

УДК 372: 37. 035

Леоненко Н.А.

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВЗАЄМОДІЇ З УЧНЯМИ ПІД ЧАС ГРУПОВИХ ФОРМ РОБОТИ

У статті розглядається проблема значущості ролі вчителя іноземних мов у груповій роботі, визначено його основні завдання та функції та їх вплив на успішність роботи в групі. Проаналізовано основні форми поведінки вчителя та їх вплив на учнів. Обґрунтовано основні прийоми, які викладач використовує для досягнення сприятливого клімату для роботи в групі з дітьми.

Ключові слова: *групова робота, психологічний вплив на дітей, роль викладача, форма поведінки, формування довіри.*

У наш час особистість вчителя дуже важко недооцінити. Вчитель супроводжує людину упродовж певних років її життя, допомагає зрозуміти та усвідомити споконвічні життєві цінності, знайти і обрати вірний шлях у житті.

Звичайно, батьки виховують та розвивають дитину, проте вчителі продовжують цей процес, збагачують його, використовуючи при цьому свій педагогічний талант, свої вміння та майстерність. Вчитель може виступати в ролі вихователя, наставника та викладача. Говорячи про вчителя саме іноземної мови, слід зазначити, що саме він об'єднує всі ці вищезазначені функції.

Викладач іноземної мови не тільки навчає, а й формує іншомовну комунікативну компетенцію, виховує учнів, розвиває в них почуття поваги до культури та традицій країни, мова якої вивчається, заохочує кожного учня до сумісної праці та активної діяльності.

Роль вчителя іноземної мови у вихованні та навчанні учнів неоціненна. Відповідно до того, чи зможе вчитель викликати в учнів зацікавленість до предмета та бажання вчити мову, буде залежати подальший навчально-виховний процес, і зрештою буде зрозуміло, чи зможе учень стати тим, ким прагне стати, та досягти успішності у житті. Адже, як відомо, знання іноземної мови відкриває багато перспектив і допомагає оволодіти багатьма професіями. Людина, володіючи іноземною мовою, відчуває неймовірне щастя та насолоду, спілкуючись з іноземцями і усвідомлюючи той факт, що її мова зрозуміла.

Особистість вчителя досліджувалась багатьма вченими і не є новою для педагогіки і психології.

Відомі педагоги Ян Амос Коменський та К. Ушинський в своїх працях немало приділяли уваги дослідженню та вивченню поняття «особистість вчителя», а науковці та методисти І. Зимняя та І. Бім неодноразово наголошували саме на особистості вчителя іноземної мови. К. Ушинський говорив: «У вихованні все повинно спиратися на особистість вихователя, так як виховна сила йде від живого джерела людини. Жодні постанови і програми, жодний штучний організм закладу не може замінити особистість у справі виховання. Вплив особистості вихователя на молоду душу є тією виховною силою, яку не можна замінити ні підручниками, ні моральними сентенціями, ні системою покарань і заохочень...» [3, с. 609].

Проте, недостатньо уваги, на нашу думку, приділено ролі вчителя іноземної мови саме у груповій роботі. Групова робота є однією з найпоширеніших форм роботи на уроці іноземної мови. Саме тому дана проблема потребує подальшого обговорення.

Метою статті є визначення місця, ролі та функцій ролі вчителя іноземної мови під час групових форм роботи з учнями.

Основними завданнями нашого дослідження є розкриття особистості вчителя іноземної мови, виявлення його професійно важливих якостей та їх значення у процесі

педагогічної діяльності; вивчення форм поведінки вчителя і його впливу на учнів; визначення різноманітних шляхів розвитку автономії учнів; аналіз можливих стосунків між вчителем та учнями, їхнього ставлення до мови та до самих себе.

Як правило, при проведенні традиційного, звичайного заняття вчитель відіграє домінуючу роль, контролюючи процес навчання. Таке заняття з іноземної мови характеризує Макаро як дуже рідкісну соціальну структуру, яка має такі особливості [5, с.15]:

Урок іноземної мови – це місце, де учень знаходиться у повній мовній залежності від вчителя, предмет якого учень знає найменше, серед всіх інших предметів в школі; де все чуже й мало зрозуміле, навіть команда «Відкрийте підручник!»; де вчитель постійно коментує мовну поведінку учня; де учень повинен читати й розмовляти іноземною, як своєю рідною – і це перед всією аудиторією.

Та все ж заняття іноземної мови сьогодні може бути ефективним, якщо воно буде спрямоване на подальше самостійне вивчення мов учнями за межами школи. Цієї цілі можна досягнути, якщо:

- вчителі відмовляться від своєї традиційної стандартної ролі;
- нададуть учням самостійно обирати сферу навчання і діяльності;
- сприятимуть самостійній автономній складовій процесу навчання учнів [2, с. 31].

Нерідко в методичній літературі можна зустріти судження, що роль вчителя у груповій роботі незначна, непримітна і, взагалі, можна майже зняти з себе відповідальність за проведення уроку. Але проаналізувавши цю проблему, ми прийшли до висновку, що вчитель у груповій роботі має виконувати різноманітні, важливі завдання. Для підтвердження важливості ролі вчителя в груповій роботі наведемо приклад з наших спостережень на уроці іноземної мови. Вчитель запропонував учням розділитися на групи і тільки потім пояснив їм завдання. В даній ситуації можлива реакція: вчитель скаржиться: «Ви мене ніколи не слухаєте». Діти: «Тут так шумно, ми нічого не розуміємо». Вчитель виказав дорікання, і учні на такому ж рівні відреагували доріканням. Це не так страшно, але це може заважати робочому процесу і сприяти нездоровому клімату в класі. Методично було б правильніше спочатку зачитати завдання учням, поки ще не так голосно, а потім розподілити їх на групи. Можливо реакція була б такою: вчитель: «Прошу вас, тихіше, інакше ви мене не зрозумієте.» Потім більш вимогливіше «І не будете знати, що повинні зробити». Учні: «Тихіше, дійсно не чути, що говорить вчитель».

В цьому випадку педагог пояснює і обґрунтовує своє прохання. А під час обґрунтування він приймає на себе роль учнів, створюючи цим позитивне відчуття, яке відразу сприймається ними.

Така реакція вчителя на учня (і навпаки) ідеальна, звичайно, що можуть бути й інші реакції, які заважатимуть процесу заняття, але головне зрозуміти взаємозалежність між ними. Тенденція поведінки вчителя (дорікання або розуміння), як правило, має ідентичну реакцію у дітей. Поведінка вчителя має наслідковий характер і є зворотною дією між поведінкою вчителя і поведінкою його учнями.

Основною функцією вчителя є керівництво процесом заняття. Для успішної групової роботи важливо ініціювати групову роботу, ясно і зрозуміло ставити завдання, разом оцінювати результати роботи, тобто- вчитель має виконувати функцію партнера при вирішенні нагальних проблем.

Завданням педагога є створення хорошого клімату в групах. Але хороший клімат це не самостійно існуюче явище, яке можна взяти і застосувати. Хороший клімат потрібно створити і постійно підтримувати, передумовою якого є довіра учнів до вчителя. Щоб створити ауру довіри, вчитель повинен бути терплячим і вимогливим до себе.

Міллер наводить приклад деяких ситуацій, в яких можливі різні форми поведінки вчителя, і, як результат, їх вплив на формування довіри у стосунках між вчителем і учнями [1, с. 206].

Форма поведінки вчителя	Вплив на учня
Ситуація 1 Учні не виконали завдання: а) пояснює наслідки такої небажаної поведінки; б) погрожує, але погрози не виконує.	а) учні приймають висновки вчителя, і добре розуміють, що від них чекають; б) діти не мають довіри до вчителя.
Ситуація 2 Дітям тема не цікава: а) показує розуміння, намагається мотивувати; б) продовжує нецікаве заняття.	а) діти розуміють мотивацію вчителя; б) учні ще більше заважають.
Ситуація 3 Реакція на процес перепитування: а) педагог володіє педагогічним тактом; б) нетерпіння до перепитування.	а) учні мають мотивацію для подальшої співпраці; б) діти також проявляють нетерпіння, заважають подальшому процесу.
Ситуація 4 Дотримання домовленості з учнями: а) порушується договір	а) учні також не дотримуються договору, або ж не сприймають його серйозно.

Отже, можна зробити висновок, що поведінка вчителя завжди і в будь-якій ситуації прямо пропорційна поведінці дітей. Вчитель має бути керівником при будь-якій формі роботи і виконувати свої функції вчителя-керівника: приміряти на себе роль своїх учнів; набиратися досвіду; супроводжувати розвиток процесу роботи в групах, уникати або вирішувати проблеми; аналізувати свою власну форму поведінки.

Новий час приніс нове ставлення до навчання і виховання. Зросли вимоги до людини, а надто до її творчих можливостей, і це з усією очевидністю довело неспроможність авторитарного стилю у навчанні.

Розвиток творчого потенціалу людини трактується як основне завдання освіти. Для реалізації його потрібно насамперед розглядати учня не як суму зовнішніх впливів, а як цілісну, активну, діяльну особистість. Учень – не об’єкт, а, насамперед, творець свого власного „Я”.

Крізь призму діяльності учня необхідно переосмислити саму структуру навчально-виховного процесу. Такий навчально-виховний процес передбачає певну переорієнтацію функцій вчителя. На другий план відходить функція виконавчої діяльності вчителя, а організаційна функція набирає ваги. Це, в свою чергу, вимагає глибокого оволодіння методичною технологією, вмінням прогнозувати в деталях діяльність кожного учня. Лише за цієї умови вчитель може повноцінно включати учня в діяльність і займати позицію „партнера”.

Функції вчителя визначаються як зовнішні щодо системи „учень – предмет”. Вчитель є організатором і співучасником навчально-виховного процесу. Проте, це не означає, що в системі навчально-виховного процесу роль вчителя зменшується. Навпаки, чим більше вчитель виявляє себе, тим вагомішим буде результат процесу. Суть проблеми полягає в тому, куди учитель спрямує свої зусилля – на чітку організацію діяльності учня, чи на ту роботу, яку повинен виконати учень. Це принципове питання, тому функції учня і вчителя повинні бути чітко розмежовані. У кожного з них є своя функція – учень навчається, учитель керує його діяльністю.

Таким чином, у навчально-виховному процесі діють два суб’єкти, стосунки між якими мають переважно характер співробітництва. Цей тип взаємин є для навчально-виховного процесу оптимальним, бо, з одного боку, він зберігає за учителем функцію управління, а з іншого, дає учневі можливість діяти самостійно, розвивати власну ініціативу.

Будь-які навчально-виховні заходи є основою формування особистості, а за умов партнерства вчителя з учнями не виключається прямий вплив один на одного. Він здійснюється кількома шляхами:

1. Оцінюванням результатів діяльності учня у формі виставлення оцінок або оціночного коментування.

2. Заохоченням чи осудом у зв'язку з виконанням певного завдання.
3. Різноманітними спонуканнями до дій у формі пропозицій, підказок, побажань, прохань тощо, які можуть виражатися як словесно, так і за допомогою інтонацій, жестів, міміки.
4. Постійним впливом на мотиваційну сферу учня.

Педагог виступає як джерело потрібної інформації, як фактор підтримки і як сила, що скеровує діяльність учня. Саме тут знаходяться найбільш чутливі точки взаємовідносин дітей і викладача. Дуже важливо своєчасно надати дитині необхідну допомогу, зберігши при цьому максимум її самосвідомості, автономії.

Ця допомога не повинна бути нав'язливою, а лише спонукальною підказкою, вчитель повинен непомітно „підкинути” її як власне „відкриття”.

Майстерність вчителя полягає в тому, щоб організувати і вести процес навчання і водночас „стояти осторонь”, залишаючи учневі роль лідера.

Сумісне оцінювання результатів групової роботи на уроці є важливою передумовою створення сприятливого клімату в класі. Педагог сам багато чому може навчитися у своїх учнів під час сумісного коментування й оцінювання результатів роботи. Критикувати – це не означає заважати на уроці, навпаки, учні відчують свою суттєву відповідальність у процесі навчання.

Отже, оцінюючи свою роботу, учні вчаться об'єктивно оцінювати самих себе, що є надзвичайно важливим в подальшому житті. За допомогою, наприклад, такої анкети можна визначити, як дитина почуває себе на уроці іноземної мови і яка причина такого або іншого самопочуття. Анкета може бути доповнена [2, с. 58].

	ні, скоріше ні	напевно, так	саме так
Мій вчитель - привітна людина.			
Я добре розумію, що я повинен робити.			
У мене таке відчуття, що я маю успіх, прогрес.			
Я добре розуміюся з іншими.			
У мене є час подумати.			
Вчитель вимагає згідно з силами кожної дитини.			

Отже, можна зробити **висновок**, що зусилля обох учасників різнонаправлені. Учень прагне до володіння предметом, а через це – і до змін у самому собі. Вчитель, виконуючи свою роль і функції, забезпечує відповідні зміни і різносторонній розвиток своїх учнів. Кінцевий результат діяльності учня є показником правильної діяльності вчителя.

Список використаних джерел

1. Miller, Reinhold (1993): *Lehrer lernen: ein pädagogisches Arbeitsbuch für Lehrer*innen, Referendare, Lehrer und Lehrergruppen*. Weinheim/Basel: Beltz, S. 206.
2. Inge C. Schwerdtfeger (2001): *Gruppenarbeit und innere Differenzierung*. Kassel/München: Langenscheidt.
3. Ушинський К.Д. Избранные педагогические сочинения, т.І. - М. : Учпедгиз, 1953.- 609 с.
4. Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам в школе. Просвещение, 1991-222 с.
5. Macaro, Ernesto (1997): *Target Language, Collaborative Learning and Autonomy*. Clevedon u.a.: Multilingual Matters, S. 32.

The problem of significant role of the teacher of foreign languages in group work is considered in the article. The main tasks and functions, their influence on the group work have been determined. The main forms of teacher's behaviour and their reaction on students have been analyzed. The basic methods aimed at achieving proper working environment in group have been substantiated.

Key words: *group work, psychological influence on students, teacher's role, the form of behavior, formation of trust.*

УДК 378.016:811.111

Левковская Я.В.

РЕАЛИЗАЦИЯ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ПРИЕМАМ ПЕРЕВОДЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ОСНОВЕ ТРЕНИНГОВЫХ МЕТОДОВ

Статья отражает позицию автора в отношении понятия “профессиональная компетентность переводчика”, а также наиболее эффективных методов ее формирования. Особое внимание уделяется тому, что помимо владения лексикой и грамматикой иностранного языка, компетентный переводчик должен быть готов справляться и с психоэмоциональными нагрузками. Самым эффективным способом развития необходимых навыков комплексно автор считает тренинговые техники, которые и рассматриваются в статье.

Ключевые слова: *подготовка переводчиков, профессиональная компетентность, тренинговые технологии, комплексная подготовка.*

Сегодня переводческая отрасль России переживает небывалый подъем. Интеграция России в мировую экономику, расширение международных контактов, рост объемов международной торговли и дипломатической деятельности привели к тому, что профессия переводчика стала в нашей стране одной из наиболее востребованных. В связи с этим современное общество в лице работодателей предъявляет все более высокие требования к специалистам. На рынке труда складывается такая ситуация, при которой достойную работу может найти только хороший, профессионально компетентный, профессионально активный специалист.

Произошедшие изменения повышают требования к специалистам в области перевода. Требуется пересмотр и теоретическое осмысление многих вопросов, касающихся качества профессиональной подготовки и переподготовки специалистов. Необходимость повышения квалификации специалистов в связи с изменениями содержания труда и усилением внимания к использованию достижений мирового опыта в производственной деятельности стала очевидной.

Многообразие профессиональных задач вызывает необходимость изменения традиционной языковой подготовки на факультете иностранных языков с ориентацией на особенности профессиональной сферы перевода.

Учитывая тот факт, что деятельность переводчика тесно связана с психофизиологическим состоянием организма, в своем исследовании, наравне с когнитивной (знаниевой) составляющей профессиональной компетентности переводчика, которая включает продуцирование текстов различной стилевой и содержательной направленности, переформулирование информации без потери и искажения смысла, комфортную интонацию, высокую скорость речи, мы также выделяем и регуляторную, включающую способность специалиста к саморегуляции своего психофизиологического состояния.

Важно, чтобы, помимо традиционных задач овладения произносительными нормами изучаемого иностранного языка, его лексикой и грамматикой, технологии